

ΔΙΕΘΝΗΣ ΤΩΝ ΦΟΡΟΥΜ
ΣΧΟΛΗ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗΣ ΤΩΝ ΦΟΡΟΥΜ
ΤΟΥ ΛΑΚΑΝΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ

**Κλινική Εκπαίδευση Λακανικού Πεδίου
2019 – 2020**



*

**Η αποτελεσματικότητα της
μεταβίβασης στα συμπτώματα**

Αθήνα 2019

ΚΛΙΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΟΥ ΛΑΚΑΝΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ

Η Κ.Ε.Λ.Π ιδρύθηκε στην Αθήνα το 2007 και συνδέεται με τη Διεθνή των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου και τη Σχολή της. Το 1998 δημιουργήθηκαν τα πρώτα Κλινικά Κολέγια σε διάφορες χώρες στα πλαίσια της Διεθνούς των Φόρουμ. Με τη διδασκαλία τους στοχεύουν στη μετάδοση της ψυχαναλυτικής θεωρίας και πρακτικής, προσανατολισμένης από το έργο αφενός του Σ. Φρόυντ, του ανθρώπου που ανακάλυψε το ασυνείδητο και έθεσε τις πρώτες θεωρητικές βάσεις της ψυχανάλυσης, και αφετέρου του Ζακ Λακάν, ο οποίος με την επιστροφή του στα κείμενα του Φρόυντ προχωρά σε νέες επεξεργασίες της αναλυτικής κλινικής.

Οι επιστημικές βάσεις των κλινικών εκπαιδεύσεων έχουν την απαρχή τους στην ίδρυση από τον Ζακ Λακάν του Κλινικού Τμήματος Paris VIII το 1976, με στόχο «να υποδείξει μία κατεύθυνση σε όσους αφιερώνονται στην ψυχαναλυτική κλινική», και να «πιέσει τον αναλυτή να δηλώσει τους λόγους του», να θέσει και να επεξεργαστεί τα ερωτήματά του. Οι συμμετέχοντες στην κλινική εκπαίδευση καλούνται κι εκείνοι να επεξεργαστούν τα ερωτήματά τους και έχουν τη δυνατότητα να παράξουν εργασία η οποία θα ληφθεί υπόψη.

Απευθύνεται σε εκείνους που επιθυμούν να μελετήσουν και να εμβαθύνουν στη σχέση τους με την ψυχαναλυτική κλινική, με αναφορά μια ψυχαναλυτική θεωρία και πρακτική που λαμβάνει υπόψη της την κλινική του υποκειμένου.

Η κλινική εκπαίδευση περιλαμβάνει:

- παρουσιάσεις ασθενών
- θεωρητικά σεμινάρια
- παρουσιάσεις περιστατικών από τους συμμετέχοντες
- μελέτη κειμένων του Φρόυντ και του Λακάν
- ημερίδες ψυχαναλυτικής κλινικής, με προσκεκλημένους διδάσκοντες των Κλινικών Κολεγίων της Γαλλίας.

Ανά έτος, επιλέγεται μια θεματική σε αναφορά με το θέμα των Κλινικών Κολεγίων της Γαλλίας. Για τη χρονιά 2019-2020, το θέμα είναι:

Η αποτελεσματικότητα της μεταβίβασης στα συμπτώματα

ΗΜΕΡΙΔΕΣ

**Ημερίδα έναρξης με καλεσμένη την Αν Καστελμπού
18-19 Οκτωβρίου**

**Ημερίδα με καλεσμένη την Μαρτίν Μενές
21-22 Φεβρουαρίου**

**Ημερίδα λήξης
Σάββατο 20 Ιουνίου**

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

Η αποτελεσματικότητα της μεταβίβασης στα συμπτώματα

Η επινόηση της ψυχανάλυσης από τον Φρόυντ δεν θα ήταν δυνατή δίχως την έλευση της σύγχρονης επιστήμης η οποία ξεκινά από την υπόθεση ότι υπάρχει στο πραγματικό κατατεθειμένη μία γνώση. Ο Γαλιλαίος μας καλούσε να διαβάσουμε το «βιβλίο του κόσμου» θεμελιώνοντας την σύγχρονη φυσική. Αντίστοιχα, ο Φρόυντ ξεκινά από το παράλογο, το α-νόητο του συμπτώματος προσπαθώντας να το διαβάσει αντί να το εξαλείψει. Στην πραγματικότητα, ο Φρόυντ «conquistador» επεκτείνει την επικράτεια του Λόγου στο πεδίο του νοήματος επανεισάγοντας αυτό που η επιστήμη αποκλείει: τις εκδηλώσεις του υποκειμένου. Βέβαια, δεν θα καταπιαστεί ούτε κατά μέτωπο ούτε κατ' αποκλειστικότητα με το σύμπτωμα. Θα ασχοληθεί με τα όνειρα, τις παραπραξίες, τα ολισθήματος της γλώσσας, τη λήθη ονομάτων. Θα μας δώσει αναρίθμητα παραδείγματα αποκωδικοποίησης τους. Αυτά τα μορφώματα του ασυνειδήτου έχουν όμως ένα στιγμιαίο χαρακτήρα. Μπορεί μάλιστα να είναι και διασκεδαστικά. Κατά κανόνα λαμβάνουν χώρα άπαξ. Το σύμπτωμα όμως έχει ένα χαρακτήρα διάρκειας, επιμένει, επαναλαμβάνεται και κυρίως είναι κάτι επίπονο.

Στην βάση λοιπόν της ανάλυσης βρίσκεται ένα θεραπευτικό αίτημα που ξεκινά από το σύμπτωμα. Τα προκαταρκτικά ερωτήματα μιας ανάλυσης, δηλαδή οι πρώτες συναντήσεις, αφορούν στην δυνατότητα ενός υποκειμένου ν' αντιμετωπίσει το σύμπτωμα ως κάτι που θα επιθυμούσε ν' αποκωδικοποιήσει. Αυτό προϋποθέτει ότι αφενός αναλαμβάνει την ευθύνη των συμπτωμάτων του, αφετέρου κάνει την υπόθεση ότι κάτι μπορεί να μάθει πάνω σε αυτό. Σε αυτό το σημείο της «υπόθεσης γνώσης» γίνεται η σύμπλεξη του συμπτώματος με αυτό που αποκαλούμε μεταβίβαση.

Η έννοια της μεταβίβασης είναι τόσο θεμελιακή για την απόδοση της αναλυτικής εμπειρίας που δεν είναι τυχαίο ότι παρουσιάζεται στον Φρόυντ σαν τον διπρόσωπο Ιανό στην είσοδό της: με το ένα πρόσωπο να κοιτά στο παρελθόν και το άλλο στην επίκαιρη σχέση του ασθενούς με τον αναλυτή του. Ο Φρόυντ σημειώνει στην περίπτωση «Ντόρα» (1905): *«Οι μεταβιβάσεις είναι νέες εκδόσεις, αντίγραφα τάσεων και φαντασιώσεων που πρέπει να αφυπνιστούν και να καταστούν συνειδητές, των οποίων το κοινό χαρακτηριστικό είναι η αντικατάσταση ενός προσώπου που είχαμε γνωρίσει στο παρελθόν με το πρόσωπο του αναλυτή»*. Όμως, σε έναν δεύτερο χρόνο, ο Φρόυντ θα τονίσει αναφορικά με τη μεταβίβαση αυτό που ξεκινά από την εμπιστοσύνη στον γιατρό και καταλήγει σε μια μορφή αγάπης που μπορεί να έχουμε για αυτόν - πατρική, μητρική ή άλλη είναι δευτερεύουσας σημασίας. Μάλιστα, μπορεί να φτάσει μέχρι και τον έρωτα που μπορεί να πυροδοτηθεί σε κάποιους ασθενείς. Έννοια διφυής λοιπόν, αφενός ως επανάληψη ενός pattern παρελθοντικών

σχέσεων, αφετέρου ως επίκαιρη σχέση προς τον αναλυτή και την ασυνείδητη γνώση.

Ο Φρόυντ λέει ότι η ερμηνεία δίδεται αφού πρώτα εγκαθιδρυθεί μία βέβαιη μεταβίβαση. Μάλιστα δεν διστάζει να πει στο κείμενό του «Η δυναμική της μεταβίβασης» (1912) ότι τα αποτελέσματα της ανάλυσης θεμελιώνονται πάνω στην υποβολή, αν και σπεύδει να διαφοροποιήσει την πρώτη από τη δεύτερη τονίζοντας ότι η επιρροή του αναλυτή εξαντλείται στην ώθηση του ασθενούς στην επεξεργασία. Γνωρίζουμε ότι η μεγάλη τομή στην πορεία του Φρόυντ είναι ακριβώς η εγκατάλειψη και η καταδίκη της ύπνωσης και της υποβολής που μονοπωλούσαν στα τέλη του 19^{ου} αιώνα τις συζητήσεις πάνω στην θεραπευτική επίδραση στο ψυχικό σύμπτωμα και ιδιαίτερα στο υστερικό.

Ο Λακάν έρχεται να ξεκαθαρίσει αυτές τις δύο αντινομίες δηλαδή αγάπη και επανάληψη από τη μία, μεταβίβαση και υποβολή από την άλλη.

1. Η ουσία της μεταβίβασης δεν είναι η επανάληψη. Η μεταβίβαση δεν είναι ένα ξεθωριασμένο αντίγραφο μίας περασμένης αγάπης, είναι μία αυθεντική σχέση. Η μεταβίβαση είναι μία αγάπη που απευθύνεται στη γνώση, θα πει ο Λακάν. Σημείο σημαντικό, η μεταβίβαση δεν είναι η «επιθυμία για γνώση», αλλά η αγάπη που πυροδοτείται από την υπόθεση γνώσης. Εδώ συχνότερα κυριαρχεί το γεγονός ότι είναι ο άλλος που γνωρίζει και στον οποίο απευθύνω την αγάπη μου. Η αγάπη και εδώ είναι από τη μεριά της άγνοιας. Ο Φρόυντ είδε εξ αρχής τη μεταβίβαση ως μία αντίσταση σημειώνοντας ότι ο ασθενής προτιμά να επαναλαμβάνει εντός της θεραπευτικής σχέσης παρά να θυμάται. Θα γενικεύαμε μαζί με τον Λακάν: Προτιμά ν' αγαπά παρά να γνωρίζει! Αυτό είναι και το παράδοξο. Η αγάπη που απευθύνεται στη γνώση μέσα από διαδοχικές ώσεις όχι μόνο ανοίγει αλλά και φράζει τον δρόμο της επεξεργασίας του συμπτώματος.

2. Πράγματι, ο χειρισμός της μεταβίβασης από τη μεριά του αναλυτή απαιτεί τον διαχωρισμό της από την υποβολή. Ο Λακάν θα πει στην «Κατεύθυνση της θεραπείας» (1958) ότι η μεταβίβαση είναι η ανάλυση της υποβολής. Ο αναλυτής στοχεύει στην αποκόλληση των ιδεωδών του υποκειμένου, των σημαινόντων δηλαδή και των εμβλημάτων μέσα από τα οποία εννοεί ν' αγαπά και ν' αγαπιέται, από το καθεαυτό αντικείμενο της επιθυμίας που λειτουργεί ως ανώνυμη, καθαρή έλλειψη. Άρα, ο αναλυτής οφείλει να ξεχωρίζει το αίτημα από τον άγνωστο Χ της επιθυμίας: Ο Άλλος μου λέει, μου ζητά αυτό, αλλά τι πραγματικά θέλει; Το ερώτημα αυτό πάνω στην επιθυμία του Άλλου είναι το ερώτημα της ασυνείδητης επιθυμίας, θύλακας της οποίας είναι το σύμπτωμα.

Από μία ανάλυση μπορούμε δικαίως να περιμένουμε ένα κατευνασμό του άγχους μας, μια άρση των αναστολών μας, μια διευκόλυνση της επιθυμίας, την απαλλαγή από κάποια συμπτώματα. Μπορούμε όμως να αναμένουμε την εξάλειψη του συμπτώματος στον ενικό; Αυτό που επαναλαμβάνεται δεν είναι τελικά αυτό που με διαιωνίζει ίδιον με τον εαυτό μου; Ίσως τελικά το σύμπτωμα

απ' αυτή τη σκοπιά να είναι η μόνη σίγουρη και σταθερή ταυτότητά μας. Μάλιστα τις περισσότερες φορές το σύμπτωμα αποσαφηνίζεται μέσα στην ανάλυση, δεν δίνεται δηλαδή εξαρχής. Η μεταβίβαση σημαίνει ότι το σύμπτωμα μας κάνει να μιλάμε και δη να φλυαρούμε, (ελεύθερος συνειρμός), αλλά πριν μας κάνει να μιλήσουμε ήταν ήδη μία απάντηση: Αυτή του υποκειμένου στο αναγκαίο παιδικό τραύμα, δηλαδή στις απορίες της σεξουαλικότητας. Η τροπή του συμπτώματος μέσα στην αναλυτική εμπειρία είναι το ερώτημα της φετινής μας θεματικής.

Πάνος Σερέτης
Σεπτέμβριος 2019

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΛΙΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2019-2020

Παρουσίαση ασθενούς

από την ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ - Συντονισμός συζήτησης: ΙΩΑΝΝΑ ΒΙΣΒΙΚΗ

Από την εποχή του Charcot η παραδοσιακή πρακτική της παρουσίασης ασθενούς είχε ως στόχο να επιβεβαιώσει τη γνώση που ήδη προέκυπτε από τη μελέτη της θεωρίας. Όμως, ο Λακάν συνδέει αυτή την πρακτική με την αναλυτική κλινική: ακούει την εκφορά του ασθενούς από τη θέση του αναλυτή. Εγκαθιδρύει έτσι ένα κλινικό εργαλείο προσανατολισμένο από την ψυχανάλυση και προσδιορίζει τη δομή τριών όρων: του αναλυτή, του ασθενούς μέσα από την υποκειμενική του θέση και του ακροατηρίου της κλινικής, που το ονομάζει «ο τρίτος» ως εκείνος που είναι σε θέση να ακούσει τον ασθενή.

Μετά τη συνέντευξη με τον ασθενή, λαμβάνει χώρα η συζήτηση και η επεξεργασία της περίπτωσης, όπου το ακροατήριο συμμετέχει ως μέρος της εμπειρίας στο σχολιασμό της ίδιας της συνέντευξης, εμβαθύνοντας σε ερωτήματα ως προς την κλινική του υποκειμένου και την αποκωδικοποίηση των συμπτωμάτων.

Σήμερα, μέσα απ' αυτή την πρακτική, μπορούμε να αποκομίσουμε ως αναλυτές μια διδακτική εμπειρία αναφορικά: με τη διαδρομή του ασθενούς, με τη διδασκαλία που συνιστά ο χρόνος κοινού συλλογισμού που ακολουθεί την παρουσίαση και με τη μοναδικότητα της κλινικής προσέγγισης που μας επιτρέπει αυτό το εργαλείο, δηλαδή τη δυνατότητα να διεργαστούμε μια γνώση.

Πέμπτη 19:30 – 22:00

Ημερομηνίες: 12 Δεκεμβρίου, 23 Ιανουαρίου, 20 Φεβρουαρίου, 19 Μαρτίου, 7 Μαΐου, 11 Ιουνίου

Τόπος: Κέντρο Πρόληψης Ελληνικού-Αργυρούπολης, Αγίας Βαρβάρας 36, 164 52 Αργυρούπολη, τηλ. 210 9961000 (στάση Μετρό Αργυρούπολη).

Η αναλυτική πράξη απέναντι στα συμπτώματα

από την ΙΩANNA ΒΙΣΒΙΚΗ

Πέρα απ' την πράξη ενός υποκειμένου που απευθύνεται κάποια στιγμή της ζωής του σ' έναν αναλυτή και καθίσταται ψυχαναλυόμενος, διότι, βεβαίως και είναι μια πράξη η είσοδος στην ανάλυση, η ψυχαναλυτική πράξη εγγράφεται απ' την πλευρά του αναλυτή. Κι όταν λέμε αναλυτική πράξη, μιλάμε ακριβώς για την πράξη του ψυχαναλυτή. Αυτή είναι που μας ενδιαφέρει κι αυτή είναι να εγκαθιδρύσουμε, να θέσουμε, μέσα σε μια ανάλυση.

Διαφοροποιούμενη από την ενέργεια, ή το αποτέλεσμα της, δεν είναι μια διαδικασία όπου κανείς μπαίνει μετά από σκέψη ή απόφαση, ή τουλάχιστον δεν είναι αυτό που χαρακτηρίζει στην ουσία της την πράξη στην ψυχανάλυση. Αντίθετα, σημαδεύεται από «Ένα δεν σκέφτομαι»¹. Και ορίζεται όχι από εκείνο που προηγείται αυτής, αλλά από εκείνο που έπεται, απ' τις συνέπειες της, απ' τις επιπτώσεις της. Πράξη, εδώ, είναι αυτή που αφήνει επιπτώσεις, δηλαδή εγγράφει κάτι άλλο, κάτι νέο, στην ιστορία του υποκειμένου. Κι αυτό σημαίνει ότι το υποκείμενο του *μετά* δεν είναι το ίδιο με εκείνο του *πριν*, αλλά είναι ένα νέο πια τροποποιημένο υποκείμενο, καθώς η πράξη ενέχει ένα πέραςμα, μια μετάβαση.

Η πράξη μ' αυτή την έννοια συνιστά αναγκαία συνθήκη και προϋπόθεση στην ψυχανάλυση. Κι αυτό που την κάνει να λειτουργεί στην ανάλυση είναι βεβαίως η μεταβίβαση. «Δεν υπάρχει αναλυτική πράξη έξω απ' τον χειρισμό της μεταβίβασης»² θα μας πει ο Λακάν, ευθύς εξαρχής, στο Σεμινάριό του *Η ψυχαναλυτική πράξη*. Μ' άλλα λόγια, η μεταβίβαση και ο χειρισμός της συνυπογράφουν, ήδη από τον Φρόιντ, την πράξη γέννησης της ψυχανάλυσης.

Μέσα απ' το κείμενο του Λακάν *Η ψυχαναλυτική πράξη, περίληψη του Σεμιναρίου 1967-1968*³ και σε σύνδεση με το αντίστοιχο Σεμινάριό⁴ του, θα ασχοληθούμε φέτος με την αναλυτική πράξη, την ουσία και τη λειτουργία της. Ποιες οι συντεταγμένες της και ποιος ο τόπος της στην αναλυτική κλινική; Τι και πώς μπορεί να εγγραφεί σ' ένα υποκείμενο μέσα από αυτή την «εκ των υστέρων» διαβασμένη πράξη; Και πώς αυτό έρχεται να δώσει μια λύση στα συμπτώματα του υποκειμένου, αλλά και να προσφέρει πιθανώς μια έξοδο πέραν αυτών σ' ένα άλλο πεδίο, γεννώντας την επιθυμία του αναλυτή ως, επίσης, μια άλλη πράξη τέλους μιας ανάλυσης;

¹J. Lacan, «L'acte psychanalytique, compte rendu du séminaire 1967-1968», in *Autres écrits*, Éditions du Seuil, Paris, 2001, σελ. 377.

²J. Lacan, *L'acte psychanalytique*, Σεμινάριο 1967-1968, ανέκδοτο, μάθημα της 29^{ης} Νοεμβρίου 1967.

³J. Lacan, «L'acte psychanalytique, compte rendu du séminaire 1967-1968», in *Autres écrits*, Éditions du Seuil, Paris, 2001, σελ. 375-383.

⁴J. Lacan, *L'acte psychanalytique*, Σεμινάριο 1967-1968, ανέκδοτο.

Σάββατο 11:15 – 12:45

Ημερομηνίες: 23 Νοεμβρίου, 11 Ιανουαρίου, 21 Μαρτίου, 4 Απριλίου, 9 Μαΐου, 13 Ιουνίου

Τόπος: Κέντρο Πρόληψης Ελληνικού-Αργυρούπολης, Αγίας Βαρβάρας 36, 164 52 Αργυρούπολη, τηλ. 210 9961000 (στάση Μετρό Αργυρούπολη).

Μελέτη του λακανικού κειμένου «Ο λογικός χρόνος και ο ισχυρισμός της πρόωρης βεβαιότητας. Ένα νέο σόφισμα»

από την ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΚΟΥΜΑΚΗ

Η έννοια του χρόνου παραπέμπει στο ρολόι που μετρά την ώρα, στη φευγαλέα στιγμή αλλά και στην άεναη επανάληψη, στην ατέρμονη διάρκεια.

Ο Φρόιντ μας έμαθε ότι το ασυνείδητο αγνοεί⁵ αυτόν τον «χρονολογικό» χρόνο, ότι η σχέση του υποκειμένου του ασυνειδήτου με τη χρονικότητα συγκροτείται με τον ευνουχισμό⁶, και ότι η εμπλοκή του τραύματος στο σύμπτωμα έχει να κάνει με το εκ των υστέρων [nachträglich]⁷.

Το ασυνείδητο αρθρώνεται γύρω από τον λογικό χρόνο ο οποίος συστήνεται σε σχέση με το σημαίνον, τον αποχωρισμό και την αλλοτρίωση. Το χάσμα του ασυνειδήτου, η ασυνέχεια της σημαίνουσας αλυσίδας, η λειτουργία του εκ των υστέρων φανερώνουν χρονικές δομές που διέπονται από καθεστώς λογικής. Ο Λακάν προσέγγισε το ασυνείδητο ως *φευγαλέο*, που όμως καταφέρνουμε να «το περικλείσουμε μέσα σε μια δομή, μια δομή χρονική»⁸.

Η προσέγγιση του παλμού του ασυνειδήτου, του ανοίγματος – κλεισίματος, η στιγμή της ρωγμής και της εξαφάνισης οδηγούν σε μια άλλη σύλληψη της μεταβίβασης και του χειρισμού της, συνδέοντας την άρρηκτα με τον χρόνο⁹. Ο Φρόιντ δεν αγνοούσε τον χειρισμό αυτό, όπως φαίνεται στην περίπτωση του ανθρώπου με τους λύκους, όπου κατέφυγε στο «ηρωικό μέσο του ορισμού μιας προθεσμίας», μέτρο «αποτελεσματικό υπό την προϋπόθεση ότι πετυχαίνει κανείς το σωστό χρονικό σημείο»¹⁰.

⁵ Σ. Φρόιντ, «Το ασυνείδητο» στο Δοκίμια μεταψυχολογίας (1915), εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 2000, σελ. 51-92

⁶ Σ. Φρόιντ, «Το εφήμερο» στο Ψυχανάλυση και λογοτεχνία, εκδ. Επίκουρος, Αθήνα, 1994, σελ. 185-191

⁷ Ο όρος πρωτοεμφανίστηκε στο γράμμα της 14^{ης} Νοεμβρίου 1897 του Φρόιντ προς τον Fliess.

⁸ Ζ. Λακάν, Σεμινάριο XI, «Οι τέσσερις θεμελιώδεις έννοιες της ψυχανάλυσης», εκδ. Ράππα, σελ. 48-49

⁹ J. Lacan, «Position de l'inconscient», Écrits, Paris, Seuil, 1966, σελ. 844. / Τοποθέτηση του ασυνειδήτου, εσωτερική έκδοση των Φόρουμ του Λακανικού πεδίου, σελ. 39

¹⁰ Σ. Φρόιντ, Περαιτή και μη περαιτή ανάλυση, εκδ. Πλέθρον, 2008, σελ. 19

Με κεντρική αναφορά το κείμενο «Ο λογικός χρόνος και ο ισχυρισμός της πρόωρης βεβαιότητας»¹¹ θα μελετήσουμε τη σχέση του ομιλούντος με τον χρόνο που είναι μοναδική για το καθένα, χρόνο κατά τον οποίο κάτι αποκαλύπτεται στιγμιαία (στιγμή του οράν), που αφήνει μετέωρο το υποκείμενο στην ακαθοριστία του χρόνου κατανόησης, της αναβολής ή της επίσπευσης σε μια στιγμή κατάληξης, χρόνου της πράξης.

Σάββατο 11:15 – 12:45

Ημερομηνίες: 9 Νοεμβρίου, 14 Δεκεμβρίου, 25 Ιανουαρίου, 8 Φεβρουαρίου, 7 Μαρτίου, 23 Μαΐου

Τόπος: Κέντρο Πρόληψης Ελληνικού-Αργυρούπολης, Αγίας Βαρβάρας 36, 164 52 Αργυρούπολη, τηλ. 210 9961000 (στάση Μετρό Αργυρούπολη).

Η κλινική της ψύχωσης.

από τους ΚΑΜΠΕΡΟΥ ΟΡΣΑ και ΣΕΡΕΤΗ ΠΑΝΟ

Ο Φρόντ κάποια στιγμή έθεσε το δίπολο «νευρώσεις μεταβίβασης» για τις κοινές νευρώσεις και «ναρκισσιστικές νευρώσεις» για τις ψυχώσεις στο σύνολό τους. Στην ψύχωση δεν θα μπορούσε να δημιουργηθεί μεταβιβαστική σχέση. Ο ναρκισσισμός μεταφράζει το αιτιολογικό σχήμα της εποχής: έχουμε μία σύγκρουση του εγώ με τον εξωτερικό κόσμο. Η λιβιδινική επένδυση στο αντικείμενο είναι προβληματική. Το υπερτροφικό εγώ γίνεται το κατεξοχήν αντικείμενο. Έτσι, μία σειρά από παραληρηματικά θέματα γίνονται πιο ευανάγνωστα: καταδίωξη, μεγαλομανία, ερωτομανία, κτλ. Από την άλλη, ο Φρόντ αισθάνεται ότι μέσα στην κλινική της ψύχωσης βρίσκει επιβεβαίωση των θεωριών του. Οιδίποδας, αμφισεξουαλικότητα, απώθηση βρίσκουν ιδιαίτερες αναπτύξεις στον σχολιασμό της περίπτωσης Σρεμπέρ. Οι μαθητές του, μετά τον θάνατό του, άρχισαν να ασχολούνται με την θεραπευτική των ψυχώσεων. Προσπαθούσαν εις μάτην να εφαρμόσουν έννοιες βγαλμένες από την κλινική της νεύρωσης. Σε αυτό το ιστορικό πλαίσιο, στα τέλη του 50, ο Λακάν θα προβεί σε μία σειρά ιδιαίτερα σημαντικών αποσαφηνίσεων. Δεν αίρεται βέβαια ο θεραπευτικός πεσιμισμός του Φρόντ, ωστόσο βλέπουμε ότι το ψυχωτικό σύμπτωμα έχει εντελώς διαφορετική λειτουργία απ' ό,τι στη νεύρωση. Τα ψυχωτικά φαινόμενα δεν είναι ασθένεια, αλλά μία απόπειρα θεραπείας. Οι πυροδοτήσεις τους δεν έρχονται ως συνέχεια της παιδικής νεύρωσης, αλλά συχνότερα ως ασυνέχειες, ως ρήξεις σε σχέση με τον πρότερο βίο. Είναι διαπιστωμένο ότι όλο και συχνότερα ο αναλυτής καλείται να χειριστεί την

¹¹ J. Lacan, «Le temps logique et l'assertion de certitude anticipée» στο Ecrits, Παρίσι, εκδ. Seuil, 1966, σελ. 197-213

ψύχωση. Τι μπορούμε να περιμένουμε από μία τέτοια συνάντηση όταν μεταβίβαση και σύμπτωμα πρέπει να ειπωθούν δομικά από μία εντελώς διαφορετική σκοπιά;

Σάββατο 13:00 – 14:30

Ημερομηνίες: 9 Νοεμβρίου & 23 Νοεμβρίου, 14 Δεκεμβρίου, 11 Ιανουαρίου, 8 Φεβρουαρίου, 7 & 21 Μαρτίου, 4 Απριλίου, 9 Μαΐου, 13 Ιουνίου.

Τόπος: Κέντρο Πρόληψης Ελληνικού-Αργυρούπολης, Αγίας Βαρβάρας 36, 164 52, τηλ. 210 9961000 (στάση Μετρό Αργυρούπολη).

Το ομιλούν σώμα και η κλινική της μεταβίβασης

απο την ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΝΙΚΟΛΑΙΔΟΥ

«Οι ψυχαναλυτές συμμετέχουν της έννοιας του ασυνειδήτου μιας και συγκροτούν την απεύθυνση του».¹²

Εν αρχή ήν ο Λόγος!... Εν αρχή ήταν ο Έρωτας! Δυο προοίμια που καθορίζουν την ανθρώπινη υπόσταση. Πως λαμβάνονται υπόψη στην αντιμετώπιση των συμπτωμάτων στην εποχή που ζούμε, της κυριαρχίας των μηχανών και αλγόριθμων; Το μυστήριο του ομιλούντος σώματος δεν παύει να διερωτά την σύγχρονη επιστήμη μέσα από τους τρόπους με τους οποίους πάσχει: τόσο στις σωματικές ασθένειες, κρίσεις πανικού, άγχους, φοβίες, όσο και στην αναστολή και μόνωση της λειτουργίας της επιθυμίας ζωής. Η μεταβίβαση υφίσταται σε κάθε συνθήκη σχετίζεσθαι των υποκειμένων. Πώς λαμβάνεται υπόψη μια κλινική του υποκειμένου σε έκαστη κλινική πράξη που στοχεύει στην άρση των συμπτωμάτων;

Η ψυχαναλυτική εμπειρία θέτει στο επίκεντρο της την ομιλία ως πράξη όταν στις διεργασίες του ασυνειδήτου μέσα από τον ελεύθερο συνειρμό προκύπτει ένα πέρασμα από την πλήρη ομιλία, την φλυαρία στην κενή ομιλία. Ο αναλυτής με την πράξη του διανοίγει την τοπολογία της ομιλίας μέσα από την λογική του μη όλου και την ανάγνωση ως προς αυτό στο οποίο σκοντάφτουμε εκεί που το πραγματικό προσκρούει στο σημείο όπου το συμβολικό είναι διάνοιχτο στο φαντασιακό, αφήνοντας το σώμα εκτεθειμένο στην επίθεση που δέχεται από το άγχος, κύριο συστατικό της σημερινής δυσφορίας μέσα στον πολιτισμό. Το άγχος ως απουσία μη αναγνώρισης του τόπου έλλειψης στην ύπαρξη, το ουδέν. Τόσο στο ατομικό όσο και στο συλλογικό. Το ασυνείδητο φέρει στην δομή του την ίδια

¹²J. Lacan, «Position de l'inconscient», Écrits, Paris, Seuil, 1966, σελ. 844. / Τοποθέτηση του ασυνειδήτου, εσωτερική έκδοση των Φόρουμ του Λακανικού πεδίου

την άρνηση, μας αποκαλύπτει ο Φρόιντ¹³, η οποία ταυτίζεται με την αντίσταση ή ακόμη και με την αρνητική μεταβίβαση.

Θα σταθούμε στα εξής: α) Η επικαιροποίηση της μελέτης του Συμποσίου του Πλάτωνα το 1960 -61 από τον Ζακ Λακάν στο Σεμινάριο του Η μεταβίβαση, αναδεικνύει ως απαρχή της μεταβίβασης τον λόγο για τον Έρωτα, με τον τρόπο που τον τοποθετεί ο Σωκράτης, στην διαλεκτική σχέση του δασκάλου μαθητή, εραστή ερωμένου. Στην αποπία του Σωκράτη, -έν οίδα ότι ουδέν οίδα- «η μεταβίβαση είναι η αγάπη που απευθύνεται στην γνώση» συνδέεται το μυστήριο της αγάπης με την επιθυμία γνώσης, η δε λειτουργία του αγάλματος ως το επιθυμητό αντικείμενο (ία) στον άλλο μ' εκείνη του φετίχ, το μερικό αντικείμενο στην αναλυτική σχέση. Πώς λαμβάνεται υπόψη στην κατεύθυνση της θεραπείας η σαγήνη και εξιδανίκευση;

β) Ο χρόνος και το ασυνείδητο, 1964, Σεμινάριο XI: «Οντικά λοιπόν το ασυνείδητο είναι το φευγαλέο»¹⁴, το οποίο εμφανίζεται μέσα στην αναλυτική συνεδρία με μια παλμικότητα που χαρακτηρίζει ένα άνοιγμα και ένα κλείσιμο αυτού, τη στιγμή που κάτι πάει να αποκαλυφθεί, αποτυγχάνει. Το ενεργείν του είναι αναλυτή την καίρια στιγμή, θέτει στο στόχαστρο την γνώση στην σύνδεσή της με την αγάπη, ως προς το υποκείμενο που υποτίθεται ότι γνωρίζει, στο σημείο που κάτι δεν μπορεί να ολοκληρωθεί... η μεταβίβαση είναι η αγάπη, που απευθύνεται στην γνώση του ασυνειδήτου,¹⁵ ...ανοίγοντας μια άλλη διάσταση στις διεργασίες της αναλύουσας ομιλίας ως προς την διαδρομή της ενόρμησης και το πραγματικό του σημαίνοντος.

Σάββατο 14:45 – 16:15

Ημερομηνίες: 23 Νοεμβρίου, 25 Ιανουαρίου, 8 Φεβρουαρίου, 21 Μαρτίου, 4 Απριλίου, 23 Μαΐου, 13 Ιουνίου

Τόπος: Κέντρο Πρόληψης Ελληνικού-Αργυρούπολης, Αγίας Βαρβάρας 36, 164 52 Αργυρούπολη, τηλ. 210 9961000 (στάση Μετρό Αργυρούπολη).

¹³ Σ. Φρόιντ « Η άρνηση» (1914) στο champlacanien.gr

¹⁴ Ζ. Λακάν, Σεμινάριο XI, «Οι τέσσερις θεμελιώδεις έννοιες της ψυχανάλυσης», εκδ. Ράππα, σελ. 48-49.

¹⁵ J. Lacan, «Introduction à l'édition allemande d'un premier volume des Écrits» στο Scilicet, 1975, n°5, σελ. 11-17.

Εργαστήριο κλινικής μελέτης: Τεχνική της ανάλυσης και κλινική του υποκειμένου.

Με τις ΙΩANNA ΒΙΣΒΙΚΗ και ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΚΟΥΜΑΚΗ

Το εργαστήριο περιλαμβάνει τη μελέτη φρούδικών και λακανικών κειμένων για την τεχνική της ψυχανάλυσης, σε συνδυασμό με την επεξεργασία κλινικών περιπτώσεων των συμμετεχόντων.

Μπορούν να συμμετάσχουν εκπαιδευόμενοι, επαγγελματίες ψυχικής υγείας που η πρακτική τους είναι προσανατολισμένη από τη διδασκαλία του Φρόιντ και του Λακάν.

Στόχος του εργαστηρίου είναι:

- να προσφέρει στους συμμετέχοντες έναν τόπο όπου θα μπορούν να εκθέτουν την πρακτική τους και τα ερωτήματα τους γύρω από αυτήν,
- να συνδέσει την θεωρία με την αναλυτική πρακτική,
- να λειτουργήσει ως πεδίο ενός από κοινού αναστοχασμού των κλινικών περιπτώσεων.

Σάββατο 09:30 – 11:00

Ημερομηνίες: 23 Νοεμβρίου, 14 Δεκεμβρίου, 25 Ιανουαρίου, 8 Φεβρουαρίου, 7 Μαρτίου, 23 Μαΐου

Τόπος: Κέντρο Πρόληψης Ελληνικού-Αργυρούπολης, Αγίας Βαρβάρας 36, 164 52 Αργυρούπολη, τηλ. 210 9961000 (στάση Μετρό Αργυρούπολη).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

FREUD Sigmund

- Πέντε ιστορικά ασθενείας, εκδ. Επίκουρος, Αθήνα, 2014.
- Περαιτή και μη περαιτή ανάλυση, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα, 2008.
- Ψυχοπαθολογία της καθημερινής ζωής, εκδ. Πλέθρον, Αθήνα, 2016.
- Αναστολή, σύμπτωμα και άγχος, εκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα, 2018.
- «Το ασυνείδητο» στο Δοκίμια μεταψυχολογίας (1915), εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 2000, σελ. 51-92

LACAN Jacques

- Le temps logique et l'assertion de certitude anticipée (1945), στο Ecrits, Seuil, Paris, 1966, σελ 197-225
- ο Παρέμβαση πάνω στη μεταβίβαση (1951), Η ψυχανάλυση, τ. 1, Αθήνα, 1995. [Intervention sur le transfert (1951) στο Ecrits, Seuil, Paris, 1966, σελ 215-227]
- Περί ενός προκαταρκτικού ερωτήματος σε κάθε πιθανή θεραπευτική αγωγή της ψύχωσης, εσωτερική έκδοση των Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου. [D'une question préliminaire a tout traitement possible de la psychose (1958) στο Ecrits, Seuil, Paris, 1966, σελ 531-583]
- «L'acte psychanalytique, compte rendu du séminaire 1967-1968», στο Autres écrits, Éditions du Seuil, Paris, 2001, σελ. 375-383.
- Η λειτουργία και πεδίο της ομιλίας και της γλώσσας στην ψυχανάλυση, εκδ. Εκκρεμές, Αθήνα, 2005.
- La direction de la cure et les principes de son pouvoir στο Écrits, Παρίσι, εκδ. Seuil, 1966, σελ. 585-645
- «Διάλεξη στη Γενεύη για το σύμπτωμα», περιοδικό Ψυχανάλυση, τεύχος 8, Αθήνα, 2014.
- ο Séminaire I , Les écrits techniques de Freud, 1953 – 1954, Ed. Seuil, 1975
- ο Το Σεμινάριο, βιβλίο III, Οι Ψυχώσεις, εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 2005
- ο Σεμινάριο XI, Οι τέσσερις θεμελιακές έννοιες της ψυχανάλυσης, εκδ. Ράππα, Αθήνα, 1982.
- ο Séminaire IV, 1967-1968, L'acte psychanalytique, ανέκδοτο
- ο Séminaire XXII; 1974)1975, RSI, ανέκδοτο

Άλλες ψυχαναλυτικές αναφορές

- Colette Soler, L'inconscient à ciel ouvert de la psychose, PUM, 2002.
- C. Soler, La politique de l'acte, Μαθήματα στο Κλινικό Κολλέγιο Παρισιού, χρονιά 1999-2000

- Colette Soler, *Les symptômes du transfert*, Μαθήματα στο Κλινικό Κολλέγιο Παρισιού, χρονιά 1998-1999
- Σ. Απαρίσιο – Μεταβίβαση, δεσμός και αναλυτικός λόγος, ομιλία Αθήνα, Οκτώβρης 2012
- Μ. Στρως – Το ομιλόν και το σύμπτωμα, Ομιλία Αθήνα 2015
- M. Strauss, *Le temps du sujet*, Cours au collège de clinique psychanalytique de Paris des formations cliniques du Champ Lacanien 2014-2015
- Μ. Νομινέ, Ο κόμβος και ο χρόνος, ομιλία στην Διακαρτελική ημερίδα, Αθήνα, 2016
- Π. Ντάαν – Η ταύτιση στο σύμπτωμα, Ομιλία Αθήνα 2013
- *Les usages du transfert; La politique de la cure, La politique de l'institution, Le rendez vous de printemps à Rennes Mars 1999*, Le bulletin des forums LINK, sup. au no 4
- *Revue de Psychanalyse du Champs Lacanien, Actes et inhibitions*, n°20, 2017, εκδ. Ecole de psychanalyse de forums du champ lacanien – France, Παρίσι
- *Revue de Psychanalyse du Champs Lacanien, Le temps dans la psychanalyse*, n.7/ 2009, εκδ. Ecole de psychanalyse de forums du champ lacanien – France, Παρίσι
- *Revue des Collèges Cliniques " Que faisons-nous des symptômes?"* v. 5, Paris Hermann, Μάρτιος 2006
- *Hétérité 3 le temps de la Psychanalyse*, εκδ. IF-EPCH, 2002
- *Analyticon, Η ψυχαναλυτική εμπειρία*. 1, εκδ. Πάσσαρη, Φόρουμ ψυχανάλυσης του λακανικού πεδίου της Αθήνας, 2011.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

Στην ΚΕΛΠ έχουν τη δυνατότητα να εγγραφούν όσοι έχουν μια κλινική πρακτική, όπως ψυχίατροι, ψυχοθεραπευτές, ψυχολόγοι, ψυχαναλυτές, επαγγελματίες ψυχικής υγείας, αλλά και όσοι έχουν γενικότερα την επιθυμία να γνωρίσουν και να εμβαθύνουν πάνω στην ψυχαναλυτική εμπειρία και τον ψυχαναλυτικό λόγο, προσανατολισμένο από την διδασκαλία του Φρόιντ και του Λακάν.

ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ 4ΕΤΟΥΣ ΚΥΚΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ Κ.Ε.Λ.Π

Στόχος του κύκλου σπουδών είναι να επιτρέψει σε κάθε συμμετέχοντα, στο πέρας του κύκλου σπουδών του, να έχει γνωρίσει επαρκώς τις δυνατότητες της κλινικής συνέντευξης αναλυτικού προσανατολισμού, την κλινική ανάγνωση και επεξεργασία μιας περίπτωσης, καθώς επίσης, και να έχει εμβαθύνει στην ανάγνωση και τη μελέτη κειμένων.

Κάθε εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει με κάποια εργασία, ή παρουσίαση και κυρίως, στο τέλος της 4ετους παρακολούθησης, να πραγματοποιήσει μια εργασία με την εποπτεία ενός διδάσκοντος.

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΣΠΟΥΔΩΝ

Βεβαίωση σπουδών αποδίδεται στους συμμετέχοντες που έχουν μία συνεπή παρουσία στις δραστηριότητες της ΚΕΛΠ και οι οποίοι θα δώσουν μια εργασία πάνω σε μια κλινική μελέτη στο τέλος του κύκλου σπουδών.

ΟΙ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ

Βισβίκη Ιωάννα

κλινικός ψυχολόγος, ψυχαναλύτρια, Μέλος της Σχολής Ψυχανάλυσης των
Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου
τηλ. 6973623518, email: joanna.visviki@gmail.com

Καμπέρου Όρσα

κλινικός ψυχολόγος, ψυχαναλύτρια, Μέλος της Σχολής Ψυχανάλυσης των
Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου
τηλ. 6973381342, email: orsa.kamperou@gmail.com

Κουκουμάκη Μαρία

κλινικός ψυχολόγος, ψυχαναλύτρια, ΑΜΣ της Σχολής Ψυχανάλυσης των
Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου
τηλ. 6975875301, email: koukoumaki@hotmail.com

Νικολαΐδου Μαργαρίτα

κλινικός ψυχολόγος, ψυχαναλύτρια, ΑΜΣ της Σχολής Ψυχανάλυσης των
Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου
τηλ. 6946124258, email: mnicolai@otenet.gr

Σερέτης Πάνος

κλινικός ψυχολόγος, ψυχαναλυτής, Μέλος της Σχολής Ψυχανάλυσης των
Φόρουμ του Λακανικού Πεδίου
τηλ. 6973352048, email: pan.seretis@gmail.com

ΔΕΛΤΙΟ ΕΓΓΡΑΦΗΣ

Κλινική εκπαίδευση 2018-2019

Όνοματεπώνυμο.....
Διεύθυνση οικίας.....
Πόλη.....Τ.Κ.....
Τηλ.....Email.....
Επάγγελμα.....
Τόπος εργασίας.....

Εγγεγραμμένος/η προηγούμενα έτη:

ΝΑΙ ☐ Πότε:

ΟΧΙ ☐

Εγγραφή: 350 ευρώ (φοιτητές: 200 ευρώ)

Η πρώτη εγγραφή απαιτεί μια συνέντευξη.

Πληροφορίες Μαρία Κουκουμάκη

τηλ. 6975875301 e-mail: koukoumaki@hotmail.com

ΦΟΡΟΥΜ ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗΣ ΛΑΚΑΝΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ ΑΘΗΝΑΣ

info@champlacanien.gr

www.champlacanien.gr